

Poprawa bezpieczeństwa i higieny pracy w MŚP*: przykłady skutecznej pomocy

Streszczenie raportu Agencji

Wstęp

MŚP wnoszą istotny wkład w rozwój konkurencyjności gospodarki europejskiej. Większość nowych miejsc pracy w Europie jest tworzona przez mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do sześciu pracowników. Ponieważ przedsiębiorstwa te borykają się z różnorodnymi trudnościami, w tym również z trudnościami w zakresie efektywnego zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy, państwa członkowskie podejmują liczne działania wspierające przedsiębiorców w rozwiązywaniu tych problemów¹⁾. Agencja zrealizowała wiele istotnych projektów ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa i higieny pracy w MŚP, w tym specjalne programy dotyczące dobrych praktyk w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, zainicjowane przez Parlament Europejski i Komisję Europejską²⁾. W ramach tych działań Agencja przeprowadziła również analizę różnorodnych przedsięwzięć i programów pomocowych prowadzonych przez państwa członkowskie, w celu:

- zaprezentowania wybranych programów prewencyjnych prowadzonych na rzecz MŚP
- identyfikacji czynników sukcesu, a także udostępnienia informacji, które mogą być stosowane lub adaptowane również przez inne organizacje, zależnie od ich potrzeb.

Trzy powody ukierunkowania programów na MŚP

- Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa mają istotne znaczenie zarówno dla społeczeństwa jak i gospodarki, gdyż stanowią 99% wszystkich przedsiębiorstw UE.
- Zatrudniają 66% europejskiej siły roboczej.
- Ich sytuacja w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy jest mniej korzystna niż dużych przedsiębiorstw.

18 przykładów dobrych praktyk w zakresie wspierania MŚP przedstawionych w raporcie różni się między sobą zarówno pod względem organizacji/instytucji je wdrażających, jak i realizowanych celów czy stosowanych środków. Przykłady dobrych praktyk zgrupowano w trzy kategorie: działania podejmowane na poziomie krajowym, regionalnym oraz na poziomie sektorów. Podjęte inicjatywy są skierowane do różnych grup i mają na celu propagowanie przeprowadzania oceny ryzyka zawodowego i wspieranie przedsiębiorstw w tych działaniach, jak też dostarczanie wytycznych dla określonych grup zawodów oraz specjalistów i konsultantów w zakresie bhp. W sumie obejmują szerokie spektrum zagrożeń występujących w środowisku pracy.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Działania podjęte na poziomie krajowym

- Pomoc w zakresie bhp dla MŚP (Austria)
- Zarządzanie ryzykiem zawodowym w MŚP (Finlandia)
- Umowy prewencyjne (Francja)
- Pracuj pozytywnie: stres organizacyjny (Irlandia)
- Kampania w branży ceramicznej (Portugalia)
- Program „dobry sąsiad” (Wielka Brytania)

Działania podjęte na poziomie regionu

- Zarządzanie ryzykiem zawodowym w MŚP (Belgia)
- Rozwój służb bhp działających na rzecz MŚP (Dania)
- Koordynator ds. bezpieczeństwa (Francja)
- Sieć konsultantów dla MŚP (Niemcy)
- Zintegrowane podejście do propagowania kultury bezpieczeństwa (Włochy)
- Bezpieczeństwo i pomoc dla biznesu (Wielka Brytania)

*1) MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa

¹⁾ Raport podlegającej Komisji Europejskiej Observatory of European SMEs 2002 (Obserwatorium Europejskich MŚP 2002) dostępny na stronie http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/execsum_2002_en.pdf

²⁾ Więcej informacji o programach - zob. <http://agency.osha.eu.int/sme/>

Działania podjęte na poziomie sektorów

- Porozumienie na rzecz bezpieczeństwa pracy w pralniach chemicznych (Niemcy)
- Pomoc techniczna dla branży poligraficznej (Grecja)
- Ocena zapobiegania ryzyku zawodowemu w budownictwie (Luksemburg)
- Rzemieślnicze kodeksy branżowe (Holandia)
- Narzędzia oceny obciążenia pracą w handlu detalicznym (Holandia)
- Plan strategiczny dla rolnictwa w Nawarze (Hiszpania)

Ocena skuteczności

Podejmowanie właściwych działań nie jest ani zbyt skomplikowane ani zbyt kosztowne

W MŚP można wprowadzić udoskonalenia w zakresie bhp, jeżeli okażą się one oszczędne pod względem czasu i funduszy, łatwo dostępne i merytorycznie czytelne.

■ Działania powinny być praktyczne i właściwe

Aby program wzbudzał zainteresowanie przedsiębiorstw, stosowane narzędzia powinny być właściwie dobrane, powinny też zaspokajać oczekiwania i potrzeby oraz uwzględniać dostępne zasoby. Przeprowadzenie analizy wykonalności lub badań pilotażowych z zastosowaniem opracowanych narzędzi jest niezbędne do zagwarantowania skuteczności podejmowanych działań. Narzędzia te muszą być również praktyczne i łatwe w zastosowaniu.

■ Działania powinny być tanie

Koszt działań niewątpliwie wywiera istotny wpływ na zaangażowanie: programy, w ramach których zaoferowano MŚP proponując usługi konsultingowe bezpłatnie lub za umiarkowaną opłatą, odniosły zdecydowany sukces.

Wspieranie działań w zakresie oceny ryzyka zawodowego

Z uwagi na fakt, że menadżerowie firm nie zawsze znają przepisy prawne i nie zawsze posiadają praktyczną wiedzę na temat zapobiegania ryzyku zawodowemu, a także nie zawsze dysponują odpowiednim czasem i zasobami, zwłaszcza ludzkimi, do wykonania takiej oceny, prawie wszystkie przypadki przedstawione w raporcie dotyczyły pomocy dla MŚP w zakresie przeprowadzenia wstępnej oceny ryzyka zawodowego.

Zaangażowanie związków zawodowych i stowarzyszeń pracodawców

Zaangażowanie związków zawodowych i stowarzyszeń pracodawców w realizację projektu umożliwiłoby dotarcie do MŚP, nawet jeśli w niektórych przypadkach znaczna część tych firm nie przynależy do organizacji zaangażowanych w projekt. Organizacje te mają własne sieci oraz praktyczną wiedzę o branży, zaś ich widoczny wkład może zwiększyć wiarygodność projektu. Związki zawodowe mogą reprezentować pracowników i wspierać pracodawców w porozumiewaniu się z nimi.

Działania na poziomie sektorów

Działanie na poziomie sektorów: projekt strategiczny dla rolnictwa w Nawarze (Hiszpania)

Celem tego projektu było rozwinięcie polityki zapobiegawczej w małych gospodarstwach rolnych.

Rolnicy uczestniczyli w programach szkoleniowych, które umożliwiły im przeprowadzenie oceny ryzyka zawodowego we własnych gospodarstwach rolnych oraz przygotowanie pojazdów do inspekcji. UAGN, stowarzyszenie zawodowe uczestniczące w projekcie, po jego zakończeniu postanowiło zatrudnić eksperta w zakresie prewencji do promowania swoich własnych programów, a także rozważa ubieganie się o dotację na przystosowanie do wymagań bezpieczeństwa całego sprzętu rolniczego w Nawarze. Dzięki realizacji projektu prewencja jest postrzegana bardziej przychylnie, lecz pozytywnych efektów można się spodziewać w dalszej przyszłości.

Działania realizowane w określonym sektorze lub dla określonego rodzaju działalności przyniosły szczególnie dobre wyniki. Wyjaśnienie jest dość proste: zagrożenia charakterystyczne dla danego sektora można jednoznacznie zidentyfikować, łatwiej jest dotrzeć do przedsiębiorstw docelowych – zwłaszcza za pośrednictwem federacji zawodowych, ludzie z jednego sektora mówią tym samym językiem, zaś podejmowane działania wydają się lepiej dostosowane do potrzeb i oczekiwań przedsiębiorstw. Takie inicjatywy są zatem lepiej ukierunkowane i celowe.

Dotarcie do MŚP

Inicjatywy, z którymi udało się dotrzeć do największej liczby przedsiębiorstw, były podejmowane dla ściśle określonego sektora lub dotyczyły określonego zagrożenia. Nie powinno to jednak przysłać ogólnej prawidłowości: działania skierowane do MŚP generalnie docierają tylko do dość niewielkiego procentu przedsiębiorstw.

Ponadto, utrzymanie kontaktu z MŚP, a zwłaszcza zachęcenie ich do uczestnictwa w tego typu działaniach, jest zadaniem trudnym. Bardzo często zapobieganie zagrożeniom w miejscu pracy nie wydaje się priorytetem dla tych małych organizacji o ograniczonych zasobach. Należy zatem podkreślić, że programy podejmowane na rzecz MŚP wymagają prowadzenia stałej oceny realizacji w celu zapewnienia ich skuteczności. Dostępne są nieliczne dane na temat wskaźnika uczestnictwa MŚP w różnych działaniach podejmowanych w 15 państwach członkowskich.

Działanie na szczeblu regionalnym: zintegrowane podejście do propagowania kultury bezpieczeństwa (Włochy)

Celem tej regionalnej inicjatywy (w prowincji Lucca) było zmniejszenie liczby wypadków śmiertelnych, przede wszystkim poprzez szkolenie i informowanie pracowników. Program zachęcał do rozwoju kultury bezpieczeństwa pracy w MŚP przez tworzenie w każdej firmie nowego stanowiska instruktora bhp. Przez cztery miesiące zorganizowano 8 szkoleń dla 115 uczestników, przedsiębiorcom rozdano 3 000 zestawów edukacyjnych. Dzięki sukcesowi programu regionalna inicjatywa zostanie rozbudowana, a materiały szkoleniowe dla pracowników zostaną opublikowane.

Ocena skuteczności programów

Działanie na szczeblu krajowym: pomoc w zakresie bhp dla MŚP (Austria)

Bezpłatny serwis prewencyjny przeznaczony dla MŚP, oparty na wymaganiach prawnych, został uruchomiony w 1999 r. W 2001 r. spośród 288 851 MŚP, 24 000 firm produkcyjnych przyjęło proponowane podejście; na konsultacje poświęcono 146 000 godzin. Od czasu uruchomienia programu, 70% MŚP wskazało, że ich oczekiwania odnośnie do uzyskania pomocy w zakresie bhp zostały spełnione.

Wzrastająca świadomość znaczenia zapobiegania ryzyku zawodowemu i zdecydowanie się na włączenie profilaktyki do zarządzania przedsiębiorstwem stanowią klucz do sukcesu: kiedy „potrzeba” stanie się już jasna, przedsiębiorstwo dobrowolnie wdroży system zapobiegawczy, samodzielnie lub z pomocą zewnętrzną. Bardzo rzadko wyniki są natychmiast widoczne, zwykle pozytywnych skutków należy oczekiwać w bliskiej lub przynajmniej w średnioterminowej perspektywie.

Wnioski ogólne

Dotarcie do MŚP jest trudne, a nakłonienie ich do działania – jeszcze trudniejsze. Niemniej jednak, nie jest niemożliwe. Aby program zakończył się sukcesem, powinien on:

- koncentrować się na określonym sektorze lub zagrożeniu
- być odpowiedni: niezbyt skomplikowany i niezbyt kosztowny
- angażować różnych partnerów (pracodawców, stowarzyszenia pracodawców, pracowników, związki zawodowe) w fazę jego planowania i wdrażania
- zapewniać adekwatność podejmowanych działań poprzez:
  - ocenę potrzeb przed podjęciem działań
  - dokonywanie systematycznej oceny ich efektów
- oferować wsparcie bezpłatnie lub za minimalną odpłatnością
- przyczynić się do tworzenia trwałej kultury bezpieczeństwa w MŚP
- łączyć różne działania: aktywne interwencje z praktyczną dokumentacją i narzędziami.

Jak otrzymać raport

Pełny raport jest dostępny w języku angielskim na stronie Agencji: <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>, z której można go pobrać bezpłatnie.

Wersję drukowaną raportu pt. *Improving occupational safety and health in SMEs: examples of effective assistance (Poprawa bezpieczeństwa i higieny pracy w MŚP: przykłady skutecznej pomocy)*, Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, 2003, ISBN 92-9191-043-0, można zamówić w Biurze Urzędowych Publikacji Wspólnot Europejskich w Luksemburgu (<http://eur-op.eu.int>) lub za pośrednictwem jego agentów handlowych. Cena 25 euro (bez VAT).

Niniejszy numer *Faktów (Facts)* jest dostępny we wszystkich językach UE na stronie: http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/index_en.htm

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy

Gra Via, 33, E-48009 Bilbao, Spain
tel. (34) 944 79 43 60, Fax: (34) 944 79 43 83
information@osha.eu.int